

ŞƏXSİYYƏT VƏ ONUN FORMALAŞDIRILMASI: SOSİAL-PSİKOLOJİ MƏSƏLƏLƏR

Ramiz Əliyev,
ADPU-nun kafedra müdiri,
psixologiya üzrə elmlər doktoru, professor

Açar sözlər: təhsil, dəyərlər, globallaşma, davranış, inkişaf, motivasiya, həyatın mənası.

Ключевые слова: образование, ценности, глобализация, поведение, развитие, мотивация, смысл жизни.

Key words: education, care virtues, globalization, behavior, development, motivation, life meaning.

Tarixən olduğu kimi, müasir dövrədə şəxsiyyətin formallaşması onun bilik, bacarıq və qabiliyyətləri, şəxsi keyfiyyətləri, mədəni səviyyəsi cəmiyyət üçün ləyaqətli vətəndaş kimi inkişaf etdirilməsi ilə vəhdətdə götürülür. Tarixi proseslərin dinamikası müxtəlif sosial şərait yaradır, başqa sözlə, ictimai-iqtisadi və istehsal münasibətlərinin daim dəyişməsi də şəxsiyyətin formallaşmasına təsir edir.

Dünyada insan haqları, demokratiya və humanizmə bağlı iki bir-birinə eks mövqə mövcuddur. Birinci mövqə ondan ibarətdir ki, azadlıq, insan haqları konkret mədəni-tarixi şəraitdən, inkişaf səviyyəsindən, milli xüsusiyyətlərdən asılı olaraq götürülməlidir. İkinci mövqeyə görə, insan haqları, azadlıq universaldır və bütün ölkələr, xalqlar üçün vahid qaydaya əsaslanmalıdır.

İqtisadi, siyasi dəyişiklik, eyni zamanda sosiomədəni dəyişikliyə səbəb olur. Bu isə müəyyən qədər çəşqinliqlə nəti-

cələnir. Həyat insanların özünə və başqalarına münasibət baxımından şəffaflığını itirir, sanki həyat onlar üçün arlaşılmaz və tanınmaz olur. İnsanlar tədricən yeni model, dəyərlər sistemi yaratmağa, ona uyğunlaşmağa, özünüreallaşdırma və özünütəsdiqə başlayırlar.

Təcrübə göstərmmişdir ki, insanın həyata identifikasiyasının itməsi onun xarici mühitin təsirinə adekvat cavab verə bilməməsinə səbəb olur. Belədə insan az qala öz "MƏN"ini itirir, özünü necə aparmaqda çətinlik çəkir. Hesab edir ki, həyat onun istək və tələblərinə cavab vermir, o, başqaları tərəfindən düzgün qiymətləndirilmir. İnsanlara elə gelir ki, etrafdaçılar, hətta yaxın adamlar onu düzgün başa düşmür, dərk etmirlər. Nəticədə o özü üçün də yadlaşır. Belə psixoloji halət zamanı insanda inansızlıq, ümidişzilik, həyəcانlanma, depressiya və psixox güclənir.

O da faktdır ki, mühitə identifikasiya sosiallaşma prosesində baş verir və əsasən

iki səbəbdən: kəskin psixi dayışıklık və sosial mühitin sürətli dəyişilməsi səbəbindən pozulsa bilər.

70 illik sovet rejimində insanın formallaşdırılması yalnız məktəbin vazifəsi hesab olunurdu. Çünkü dövlətin siyasetini, sovet adamı formallaşdırmasını yalnız dövlət tərəfindən idarə olunan, vahid sistemi olan məktəb həyata keçirə bilərdi. Sonrakı dövrədə bu vazifələrin bir qismi valideyinlərin, ailənin üzərinə qoyuldu.

Düzdür, ailə təlim-tərbiyə prosesindən kənarda qala bilməz, bununla belə, hesab edirik ki, məktəb də daha məsuliyyətə öz işinə yanaşmalıdır, xüsusilə tərbiyə sahəsində.

Bələliklə, istər cəmiyyətdə, istərsə də şəxsi həyatda köklü və sürətli dəyişikliklər baş verir. Avropanın standartlarına uyğun bir sıra davranış formaları vardır ki, bunlar tədricən Azərbaycanda da öz dayaqlarını tapmaqdadır. Bu, əsasən, gənc azərbaycanlılara aiddir. Onların davranışında Qərb işgəzarlığına aid olan keyfiyyətlər təşəkkül tapmaqdadır. Onların dəyər və davranış formaları üçün praktik işgüzar stil, hərəkət və ünsiyyətdə qəbul olunmuş normalara dəqiq əməl etmək, müasir texniki avadanlıqlardan bacarıqla istifadə etmək və s. xarakterikdir.

Globallaşan dünyada, o cümlədən Azərbaycanda cəmiyyət həyatında köklü dəyişikliklərin getdiyi və getdikcə dərinleşən proseslərin baş verdiyi artıq həc kəsədə şübhə yeri qoymur. Son dərəcədə sürətli dəyişikliklər, informasiyanın sürətli axını, sosial şəbəkələr, texnikanın inkişafı, beynəlxalq əlaqələrin güclənməsi, həyati qaydaların dəyişməsi insan psixikasına, qarşılıqlı münasibətlər sistemində ciddi təsir göstərir.

Azərbaycan üçün bu köklü dəyişikliklər, globallaşma, dünyanın sürətli inkişafından geridə qalmamaq cəhdii və bu sahədə böyük uğurlar qazanılması, sosial, iqtisadi sahədə

oldə olunan nailiyyətlər və cyni zamanda kəskin qütblaşması, asosial davranışın güclənməsi, nəsillər arasındaki anlaşılmazlıq, gender problemi və s. günün rəallığıdır. Və bu vəziyyət şəxsiyyət probleminə, insan amilinə yenidən nəzar salmağa, yeni dövrün tələblərinə cavab verə bilən şəxsiyyətlər formallaşdırmağa sövg edir. Bütün bunlar isə təhsili cəmiyyət həyatının mərkəzində qoyur.

Göründüyü kimi, mənəvi əlaqə dəyərlərə sahib olan şəxsiyyətlər ondan da çox ehtiyac yaranır. Bu heç də yenilik dəyiş ki, təlim və tərbiyə vəhdətdə olmalıdır. İndi yalnız insanın yaşadığı mühit dəyiş, insanın özü də dəyişib. İndi onun maraqları, dairəsi, tələbatları, mənəvi-əlaqə dəyərlərə münasibəti dəyişib. İndi təhsil sisteminde kəskin şəkildə özünü göstərən problemlər heç də təhsilin, biliyin səviyyəsinin aşağı düşməsi, mənəvi və əqli inkişaf sahəsində aşınmaların olması ilə məhdudlaşmışdır. Problem ondadır ki, çox vacib olan və cəmiyyətin mənəvi, intellektual dəyəri sayılan mədəni səviyyə aşağı düşür. Bütün bunlar isə şüurlarla yox, insanın özünüfəallaşdırmasını, özünütəsdiqini təmin edə bilən sistemin yaradılması ilə mümkündür. Yəni təhsil bütöv, tam sistemdir. Aildən, usaq bağçasından, məktəbdən, ali məktəblərə qəbuldan və kadı hazırlığından keçir. Təhsilin başlıca məqsədi insana bacarıqlarının, qabiliyyətlərinin imkan verdiyi səviyyədə həyatda öz yerini tutmasına kömək göstərməkdir.

Psixoloq və sosioloqların fikrincə alımlar ətraf mühiti o qədər dəyişdirmişdir ki, bu mühitdə yaşaya bilmək üçün indi insanlar özləri dəyişməyə məcbur olmuşlar.

Yeni təhsil sisteminde başlıca vəzifələrdən biri də cəmiyyətin inkişafının mühüm komponenti olmaqla təhsilalanları real şəraitə hazırlamaqdır. Lakin bu gün klassik pedaqoqların paradigmaları, ənənəvi təhsilin məzmun və formaları mövcud

tələblərə hələ tam uyğunlaşmamışdır. Vaxtilo elmi biliklərin sahələrə ayrılması, dифerensiasiyası faydalı hesab olunurdusa, onlar yaradıcı təsəkkürə, kreativ düşüncəyə imkan verirdi, indi bu forma müəyyən qədər səmərəliliyini itirib. Ümumi və xüsusi bilik və vərdişlər təhsilalanların nəinki məhsuldalar fəaliyyətini, inkişafını təmin etməli, cəniz zamanda onlara özünü təkmilləşdirməyi, yaxın və uzaq məqsədi müəyyənlaşdırılmayı, onun səmərəli həlli yollarını tapmağı öyrətməlidir.

Qeyd etmək lazımdır ki, müasir dövrə global böhran yalnız ekologiyani, iqtisadiyyatı əhatə etməklə mahdudlaşdırır, o həm də mənəvi-əxlaqi dəyərlərə ciddi təsir göstərir. Məhiyyətə müasir sosium, demək olar ki, bütün parametrlər üzrə dəyişmişdir. İndi bizim elmimizin, təhsilimizin qarşısında duran vacib məsələlərdən biri də müasir insanların, onun düşüncə və həyat tərzinin dərk olunması ilə bağlıdır. Müasir insanlar yeni tip təsəkkürün, şururun, özüñüdərkin daşıyıcılarıdır. İndi insanlar öz hüquqlarını daha çox tələb etdikləri haldə vəzifə və borclarını sənki unudurlar. İndi motivasiya-tələbat sferasında gənclərə maddi təminat, əyləncə, sərbəstlik, atraf mühitə, insanlara biganəlik artır.

Hazırda tam mənəsi ilə dərk olunmayan yeni tarixi şərait antropogen sivilizasiya, informasiya sivilizasiyası və s. adlandırılmasından asılı olmayaq müəyyən mənəda insanları oxşar tale ilə üzləşdirir. Başqa sözlə, indi dünyada insan həyatının bütün sahələrində ciddi transformasiya, dīnamik sosiomədəni proseslər gedir. Nəticədə milli-mənəvi dəyərlərdə deformasiya baş verir. Digər xalqların, millətlərin Avropa dəyərlərinə uyğunlaşması üçün bütün vəsitələrdən istifadə olunur. Hətta məşhur Amerika sosioloqu S.F. Xantington "sivilizasiyaların toqquşmasından" bəhs edərkən bunun nəinki mümkün olmadığını, əksinə,

ciddi fasadlar törədə biləcəyini qeyd edir.

Diqqəti cəlb edən məsələlərdən biri də uşağın sosiallaşması və psixi sağlamlığı məsələsidir. Burada valideynlərin, böyüklerin münasibəti, uşaqa qarşı sevgisi mühüm rol oynayır. Müasir dövrə böyüklerin, valideynlərin uşaqa qarşı diqqəti, xüsusən sevgisi azalıb. İndi atasız doğulan, küçəyə atılan, valideynlərini (xüsusən ataları) uzun müddət görə bilməyən uşaqların sayı artub. Yeniyetmələrin aqressiyası, deviant davranışları, meyilliiliyi çıxaltır. Bunun səbəblərini yeniyetmələr özləri bəla ifadə edirlər: "Evde bir, məktəbdə başqa mühit, televiziyyada isə tamamilə fərqli şeyləri görürük". Belə fərqli mühit, fərqli standartlar, təbii ki, özüñütədilər cəhd edən yeniyetməyə ciddi təsir göstərər və göstərir də. Bütün bunlar öz növbəsində tərbiyəyə təsir edir.

Həzirkı təhsil islahatlarında diqqət yetirilən məsələlər təlimə yənləlib. Unutmaq olmaz ki, təlim və tərbiya vəhdətdədir. Birində uğur qazanıb, digərində uğursuzluğa düşər olmaq mümkün deyil. Təhsiliq birinci vəzifəsi ləyqətli şəxsiyyətlər formalasdırmaqdır. Tərbiyəsində, mənəviyyatində nəqışlıq olan şəxslər ləyqətli vətəndaş ola bilməz. Təəssüf ki, indi təhsil sisteminde sosiallaşma, tərbiya, bir sözlə, tərbiyənin fəlsəfəsi məsələlərinə lazımlıca diqqət yetirilmir. İctimai nəzarət, böyüklerin uşaqlar qarşısında məsəliyyət hissi azalıb. Hələ məktəbəqədər yaş dövründən başlayaraq uşaqlar 20 il əvvəlki yaşıldalarından fərqli olaraq ətraf aləmi fərqli şəkildə qavrarırlar. Onların məkan qavramışı dəyişib. İnternet, televiziya güclü şəkildə onların həyatına daxil olub. İformasiya axını, məkan və zamanın dəyişməsi uşaqlarda stress yaradır.

Psixoloji tədqiqatlar göstərir ki, məktəbəqədər yaş dövründə psixi inkişafın, motivasiya-tələbat sferasının əsasını ünsiyət təşkil edir. Burada valideynlər (xüsusən ana), böyük bacı və qardaşlar mühüm rol oyu-

nayır. Ailədə uşaqların sayı keşkin şəkildə azalıb. Valideyn-övlad münasibətlərində ciddi dəyişiklik baş verib. İlk növbədə diqqəti cəlb edən odur ki, sənki valideynlərin uşaqlara qarşı diqqət və nəvazişi, ünsiyət saxlamaları azalıb. Bir çox hallarda valideynlər özləri internet, televiziyyaya daha çox aludaçılık göstərirlər, nəinki uşaqa. İndi həyətlərdə yaşıldaların oynadığı, əyləndiyi, ünsiyəttdə olduğu vəziyyətlərə az rast gəlinir.

İndi qəbul edilməsi mümkün olmayan bir tendensiya başlanıb. Dünyanın əksər psixoloqlarının qəbul etdiyi bir həqiqət var məktəbəqədər yaş dövründə uşağın aparıcı fəaliyyət forması oyundur. Oyun psixi və fiziki inkişafın əsasını təmin edir. Bəs nə baş verir? Məktəbəqədər təhsil müəssisələri sənki bir-biri ilə bəhsə girərək, intellektdən, bir neçə dil öyrətməkdən, müsiqidən və s. danışmaqla dünya standartlarından bəhs edirlər. Tədris proqramlarında yalnız təlim məsələləri öz əksini tapır.

Vəziyyət yeniyetməlik yaş dövrü ilə bağlı bir qədər də mürəkkəbdır. Bu yaş dövründə sosiallaşma, ünsiyətə girmək tələbatı dəha da aktuallaşır. Problem ondadır ki, yeniyetmələrin bu tələbatını ödəyə biləcək strukturlar, demək olar ki, yox vəziyyətin dədir. Beləcə qeyri-formal qruplar yaranır və ya canlı ünsiyət internetlə əvəz olunur.

Valideynlərin məktəbə münasibətində keşkin dəyişiklik açıq-aydın hiss olunur. Heç kəsə sərr deyil ki, pedaqoji ali təhsil müəssisələrinə qəbul olanların böyük əksriyyəti heç də öz arzularına uyğun olaraq bu sahəyə gəlmirlər. Onların çoxu ya dəha "nüfuzlu sahəyə" düşə bilməyənlər, yaxud da tam orta məktəbi zəif oxuyaqlardır. Tələbələrin bir qismi təhsili başa vurduqdan sonra başqa sahədə işləmək arzusunda olduğunu bildirirlər. Çox az qismən tələbə gələcəkdə müəllim olmaq istəyini qeyd edir. Hələ vaxtılı Bismark deyirdi: "Mühəribədə

gənərlər yox, məktəb müəllimləri qələbəni təmin edir". Bu, cəmiyyət hayatında, dövlətin hayatında müəllimlərin necə mühüm rol oynadığını bir daha göstərir.

Məktəblilərin psixi inkişafına, təsəkkür tərzinə təsir edən amillərdən biri də kompyuterdir. Amerika psixoloqu S.C. Xarrisin maraqlı bir deyimi var: "Qorxulu orası deyil ki, vaxt gələcək kompyuter insan kimi fikirləşəcək. Qorxulu olan odur ki, vaxt gələcək insanlar kompyuter kimi düşüncək".

Pedaqoq və psixoloqların qarşısında duran mühüm vəzifələrden biri də televiziyanın, kompyuterin insanlara, xüsusən məktəblilərin sürüşuna, davranışına təsirini öyrənməkdən ibarətdir. Hələlik məlum olan odur ki, bunların pozitiv təsiri qədər də neqativ təsirləri vardır. İnternet və televiziyanın təsiri ilə uşaqlar, yeniyetmə və gənclər yalnız real aləmdən uzaq düşmürələr, həm də onlarda sosial normalala biganəlik, aqressivlik, deviant davranış özünü göstərir. İnternet asılılığı coxsayılı saytlardan istifadəyə səbəb olur və bu saytların heç də hamısı xeyrxaqli məqsədi ilə yaradılmayıb. Onların arasında zərəri olanlar da var. Bunların nəticəsi olaraq şəxsiyyətin formalasmasında yeni istiqamətlər təzahür edir. Nəticədə yeniyetmə və gənclərdə özünü müdafiə kompleksi yaranır.

İndi şagirdlərin dəha çox intellektual inkişafına, dəha çox bilik əldə etmələrinə, bir sözlə, onların beyninin biliklərlə doldurulmasına çalışılır. Bunu valideynlər də istəyir. Təbii, bilik qazanılması, onun bacarığa çevriləməsi vacibdir, lakin bu biliklər reallıqda istifadə olunurmu? İndi təhsilli mədəni səviyyə arasında bağlılıq az qala itir.

Əger XIX-XX əsrlərdə təhsilli adam həm də geniş dünyagörüsü, mədəni səviyyəsi olan şəxs idisə, indi bunu söyləmək çətindir. Onlar cəmiyyətin digər üzvləri üçün nümunə olmaq funksiyasını itirməkdədirler.

Məlumdur ki, təhsil sisteminin strukturunu, mözminunu, forma və metodlarını dəyişdirmək son dərəcə mürəkkəb bir prosesdir. Veriləcək biliyin həcmi, onların mənimsədilməsi yolları və s. aktual olaraq qalır.

Cəmiyyət bütöv bir orqanızdır. Əgər insan bədənində üzvlərdən biri çıxırsa, bədən məhv olur. İnsan adırsa, onun yalnız modası yox, həm də başı ağrıyr, bədən süstlüşir. Yəni problemlər kompleks həll olunmalıdır. Yalnız təhsil sistemində ayrılıqla götürülmüş halda uğur qazanmaq mümkün deyil.

İndi milli-mənəvi, əxlaqi dəyərlər başlıca məsələ olmalıdır. Təhsil özü də mədəni-tarixi əsaslara söykənməlidir. Bu, heç də yaşı nəslin sosiomədəni təcrübəsinin, dünyagörüşünün mexaniki şəkildə gənc nəslə ötürülməsi mənasında başa düşülməlidir. Bunlarla yanaşı, dövrün tələblərinə uyğun fəal, çevik, yaradıcı təfəkkürə malik şəxsiyyətlər formalasdırılmalıdır. Bu isə fasılısız təhsil, özüntütsiz, özünüreallaşdırma, özünütəsdik sayısında mümkündür.

Cəmiyyət həyatının reallıqları və insana verilən yeni tələblər, başqa sözlə, yeni insanın formalasdırılması təhsil sistimdə də yeni strategiyanın qurulmasını tələb edir. Təhsil elə qurulmalıdır ki, şəxsiyyətin sosiallaşmasını təmin edə bilsin. Bunun bir yolu da şagirdləri yalnız sinif otaqlarında deyil, ondan kənarda kollektivə, kollektiv tərbiyəyə, kollektiv vəsitəsilə tərbiyəyə alışdırmaqdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 24 oktyabr 2013-cü il tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilən "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nda göstərilir ki, strateji istiqamətlərdən biri də "təhsil sahəsində insan resurslarının müasirləşdirilməsini nəzərdə tutur". Göstərilir ki, təhsil prosesində əldə olunan bilik və

bacarıqlar, həmçinin etik-əxlaqi norma və dəyərlər hər bir təhsilalının cəmiyyətin layiqli üzvü olması üçün lazımi şərait yaratır.

Göründüyü kimi, strategiyada başlıca hədəf insandır, onun inkişafıdır və nəticədə bütövlükde cəmiyyətin mədəni səviyyəsinin yüksəldilməsidir. Bunların həyata keçirilməsi isə elm və təhsilin vəhdətdə fəaliyyətindən asılıdır.

İndi təhsil sferasında tez-tez işlənən fikirlərdən biri də "həfizə məktəbindən" "təfəkkür məktəbinə" keçilməsi ilə bağlıdır, biliyin bacarığa çevriləməsi fikridir. Reallıqda isə əksinədir. Təhsilin bütün pilətlərində testləşdirmə önləplənən keçib. Şagird və tələbələr öz fikirlərini yazılı şəkildə ifadə etməkdə çatınlıq çəkirlər. İlbail aqressiya, narkomaniya, deviant davranış, stress, psixoz, nevroz kimi pozuntuların faizi artır. Bəs, bunların böyük nəslin şəxsiyyət kimi formalasdırılmasına dəxli yoxdur!?

Yaxşı olar ki, filosoflar, tarixçilər, səsioloqlar, psixoloqlar, pedaqoqlar və fizioloqlardan ibarət işçi qrupu yəradılsın. Uşaq, yeniyetmə və gənci hissələrə ayrıb hər bir elm sahəsinin özünə aid olanı öyrənməsi səmərəsiz yoldur. Çünkü yeniyetmə də, gənc də, uşaq da vahid orqanızdır və onlar bu elmlərin hamısının birgə goldiyi nəticələrə əsaslanaraq öyrənilməlidir. Söhbət yalnız ictimai-tarixi prosesin bugünkü vəziyyətindən yox, həm də sonrakı inkişaf istiqamətlərini proqnozlaşdırmaqdən gedir. Proqnozlaşdırma cəmiyyətin və insanların inkişaf tendensiyalarına əsaslanan nəzəriyyə və metodologiyasının işlənib həzırlanmasına əsaslanmalıdır.

İndiki uşaq və gənclər 20 il əvvəlki həmyaşlılarından xeyli fərqlənlərlər. Təhsil də, elm də yeniyetmə və gənclərin ətraf mühiti, özlərini, başqalarını necə qarvayıb dərk etdiklərini nəzərə almalıdır. Qədim bir ingilis məsəli var: "Atı zorla çaya apara bilərsən, lakin onu su içməyə məcbur edə bilməzsən".

Aydındır ki, çoxşanlı, mürəkkəb bir fəaliyyət sahəsini birdən-birə, həm də asanlıqla həyata keçirmək mümkün deyil. Amma düzgün istiqamət, tədricən, sistemli şəkildə görülen işlər öz müsbət nəticəsini verməlidir. Təhsilin, psixoloji-pedaqoji elmlərin qarşısında qoyulan məqsəd aydınlaşdır. Biz kreativ təfəkkürə, yaradıcı təxəyyülə, milli-mənəvi dəyərlərə, yüksək mədəniyyətə sahib olan ləyaqətli vətəndaşlar formalaşdırmaq istəyirik.

Rəyçi: prof. F.Rüstəmov

Istifadə edilmiş ədəbiyyat

1. "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası". // Azərbaycan məktəbi, 2013, №5.

2. "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nın həyata keçirilməsi ilə bağlı Fəaliyyət Planı". // Azərbaycan məktəbi, 2015, № 1.

3. Rüstəmov F. "Psixoloji xidmətin təşkili məsələləri" kitabı haqqında. Bakı: ADPU-nun nəşri, I buraxılış, 1997, səh. 167-170.

4. Əliyev R. Şəxsiyyət və onun formalasmasının əsasları. Bakı: Araz, 2000.

5. Əliyev R. Müasir Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri. Bakı: Ozan, 1998.

6. Gasaiova L. O некоторых актуальных вопросах современного образования. // Azərbaycan məktəbi, 2013, № 1.

7. Gadjiev K. Geopolitika: история и современное состояние дисциплины. // Polis, 1996, №2.

8. Gelliier E. Natsii i natsionalizm. M.: Progresa, 1991.

9. Ionin L. Soziologiya kulturnykh putей v novoe tysiacelletie. M.: Logos, 2000.

10. Xaitningto C. Stolknovenie civilizatsii // Polis, 1994, №1.

R.Aliyev

Lичность и ее формирование: социально-психологические задачи

Резюме

В статье автор дает характеристику состояния детей и подростков в современном азербайджанском обществе и в этом свете ставит проблемы организации образования как важнейшего компонента развития общества. Показана исчерпанность классической педагогической парадигмы, что проявляется в неэффективности многих традиционных форм образования. Обсуждаются проблемы отношения общества к детству, влияния Интернета на отношение школьников к учебе.

R.Aliyev

Personality and its formation
socio-psychological issues
Summary

In the article the author characterizes children and teenagers in the existing society and emphasizes organizing of educational problems as an important factor. It is noted that classical pedagogical paradigm is exhausted which is noticed in irrationality of forms and content of traditional education. The attitude of society to children and the impact of internet on the children's education are also discussed here.